

Оксана Хилуха, Анатолий Левчук, Андрей Максимчук. Влияние корпоративной культуры на эффективность функционирования организации и производительность труда ее сотрудников. Работа посвящена исследованию корпоративной культуры как фактора влияния на эффективность функционирования организации и производительность труда ее сотрудников. В ходе исследования было рассмотрено понятие «корпоративная культура» с точки зрения отечественных и зарубежных ученых и предложено собственную трактовку этого термина. Изучены различные подходы к определению корпоративной культуры. В ходе исследовательской установлена взаимосвязь между целями организации и целями работников. В работе применены такие методы, как сравнительного анализа, синтеза, научной абстракции. Практическое значение исследования заключается в использовании компаниями предложенных компетентностей работниками для формирования и развития корпоративной культуры и повышения эффективности деятельности корпорации. Дальнейшие исследования должны быть нацелены на разработку рекомендаций по построению устойчивой корпоративной культуры организации с учетом особенностей развития ее сотрудников и ее экономическими целями предприятия.

Ключевые слова: корпоративная культура, корпоративное управление, культура развития персонала, мотивационная система.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2017 р.

УДК 330.1

Віктор Чешук – аспірант Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Оксана Полінкевич – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Суть та значення економічної безпеки підприємств у новій економіці

У статті розглянуто суть поняття економічної безпеки підприємства. Зазначено, що вона виступає ключовою передумовою ефективного функціонування підприємства. Указано, що система економічної безпеки підприємства покликана передбачити, спрогнозувати, запобігти кризовому стану підприємства, а отже – бути головним елементом управління підприємством у довгостроковій перспективі. Реалізація обґрунтованої політики у сфері економічної безпеки підприємства – надзвичайно актуальне завдання на сучасному етапі трансформації української економічної системи та виходу на міжнародні економічні ринки. Відзначено, що, завдяки оцінці рівня економічної безпеки підприємства, можна проаналізувати всю економічну діяльність підприємства, визначити ефективність, виявити й нейтралізувати всі наявні внутрішні та зовнішні загрози, а також попередити можливі небезпеки, які можуть виникнути в майбутньому.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, рівень економічної безпеки, можливості, внутрішні та зовнішні загрози, підходи до дослідження економічної безпеки.

Постановка наукової проблеми та її значення. Функціонуючи в умовах глобалізації економіки, у період швидкої зміни ринкового середовища, у момент посилення конкурентної боротьби, нестабільних за останні роки ринкових відносин, кожен суб'єкт господарювання ставить основним завданням захист власних економічних інтересів. У ринковій економіці в умовах нестабільності, непередбачуваності та невизначеності на вітчизняних підприємствах виникають кризові явища, такі як спад виробництва, недобросовісна конкуренція, корупція, шахрайство, рейдерство, олігархічне захоплення влади й бізнесу. Зовнішнє середовище змушує керівництво підприємств швидко адаптуватися до нових умов, що визначає дефініцію таких чинників, як невизначеність і нестійкість у його власній діяльності. Загроза погіршення рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств зумовлена погіршенням їхньої структури виробництва, підвищенням фізичного зносу наявного обладнання, технологічною відсталістю, повною відсутністю інновацій. Відповідно до цього, нарізла потреба термінового розроблення ефективних методів дослідження економічної безпеки.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблему економічної безпеки підприємства досліджено в працях відомих вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження економічної

безпеки підприємства зробили відомі вчені-економісти Г. В. Козаченко, В. Андрійчук, О. Барановський, Т. Гладченко, В. Духов, М. Єрмошенко, В. Тамбовцев, А. В. Кірієнко. Розроблено багато ґрунтовних методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки, але не виокремлено повної розмежованості рівнів наукової розвідки, що потребує термінових досліджень.

Мета й завдання статті. Мета роботи – розкриття суті економічної безпеки підприємства, проведення узагальненого аналізу наявних тлумачень і розуміння поняття «економічна безпека підприємства», характеристика її основних складників та цілей.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. Із моменту здобуття Україною незалежності, із початку створення державності та перших національних й економічних інтересів перед державою постала проблема визначення категорії «економічна безпека», її структуризація, виокремлення функціональних компонентів.

Одним із перших вітчизняних науковців, хто визначив поняття економічної безпеки, є Г. Пастернак-Таранушенко (праця «Економічна безпека держави»). Він указує, що держава – це організаційно-керівне утворення, яке створює суспільство для організації та управління країною задля забезпечення суспільних потреб, потреб населення й кожного її громадянина. Найвищим національним інтересом держави є її територіальна цілісність і неподільність, політичне визнання на міжнародній арені, державне самоуправління народу, загальнодержавне процвітання країни та її населення, забезпечення прав і свобод [1].

Зазвичай поняття економічної безпеки бізнесу зводиться до протистоянь та захисту від економічних злочинів, зокрема насильства, шахрайства, пограбувань, фальсифікації, підробки, знищення, нездорової конкуренції, бізнес-шпигунства, інформаційного знищення тощо, хоча всі ці загрози й спричиняють значні економічні втрати та належать до найголовніших, які потрібно групувати, досліджувати й попереджати, економічна безпека підприємства визначається як значно ширше поняття, що потребує значних досліджень у майбутньому.

Основними взаємопов'язаними принципами дії економічної безпеки виступають наступальний і захисний напрями дій. Захисний ґрунтується на станові та властивостях системи й реалізується через контррозвідувальну діяльність, наступальний поєднує всі системи розвідувальної роботи. Здатність цих методів працювати в комплексі дає можливість попередити та протидіяти загрозам і водночас проводити політику впровадження власних інтересів.

Будь-яка економічна система визначає економічну безпеку як найважливішу характеристику, адже це повне стійке забезпечення ресурсами для її повноцінного функціонування та можливість підтримувати стабільні й повноцінні умови для життєдіяльності населення [2].

Економічну безпеку підприємства можна розглядати, спираючись на такі твердження, як:

- стан усієї захищеності підсистем підприємства під час реалізації господарської діяльності;
- стан ресурсів підприємства за найбільш ефективного функціонування підприємства, можливості для стабільного та динамічного розвитку, властивість підприємства попереджати й нейтралізувати загрози внутрішнього та зовнішнього характеру;
- сукупність усіх методів управління на протидію всім можливим загрозам, виконання ефективної підприємницької діяльності, ураховуючи основні завдання й цілі;
- стан підприємства, при якому керівництво та адміністративний персонал у найкоротші строки можуть протидіяти зовнішнім впливам і загрозам, а також усім внутрішнім чинникам, які спроможні зруйнувати систему, ефективна взаємодія менеджерів та структурна ієрархія організації.

Головна мета економічної безпеки підприємства – найбільш ефективне функціонування підприємства в цілому та, зокрема, повноцінна робота системи швидкого реагування операційної системи, економічне використання наявних ресурсів, високий рівень трудового потенціалу, рівень господарської діяльності підприємства, постійне стимулювання реального потенціалу й перспективність його розвитку.

Основні складники напрямів економічної безпеки підприємства відображено в табл. 1.

Головні цілі економічної безпеки підприємства дають можливість більш повно її характеризувати. Це, зокрема:

- досягнення високого фінансово-економічного потенціалу, фінансової стійкості й самостійності підприємства;
- упровадження високого конкурентоспроможного потенціалу, повної технологічної незалежності;
- досягнення високоефективного управління, повноцінної та висококваліфікованої структури менеджменту;

Напрями економічної безпеки підприємства

Складник економічної безпеки	Характеристика
Фінансовий	Досягнення найбільш ефективного використання наявних фінансових ресурсів
Інтелектуальний і кадровий	Збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, висока кваліфікація трудових кадрів
Техніко-технологічний	Упровадження інноваційних технологій, відповідність застосованих технологій сучасним світовим характеристикам та стандартам, оптимальність використання ресурсів
Політико-правовий	Правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства відповідно до впроваджених реформ
Інформаційний	Ефективне використання інформації, повний моніторинг та аналітичне забезпечення економічної діяльності
Екологічний	Мінімізація використання забруднювальних технологій, повне виконання екологічних стандартів
Силовий	Повна безпека працівників та керівників підприємства, захист і збереження їхнього майна

Узагальнено автором за [3].

- підвищення інтелектуального розвитку персоналу, застосування інноваційних розробок;
- використання такого технологічного процесу, який не впливає на екологічний стан, забезпечення підтримки всіх стандартів;
- забезпечення правової діяльності підприємства;
- захист інформаційного простору, підприємницької таємниці;
- повне забезпечення безпеки підприємства, економічний захист капіталу, ресурсів і майна.

Випереджальний розвиток підприємства спирається на юридичні, виробничі, організаційні зв'язки, матеріальні й інтелектуальні ресурси. Основне завдання економічної безпеки підприємства – це захист від економічних злочинів, визначення та захист від внутрішніх і зовнішніх загроз, повноцінне використання потенціалу, активна конкурентоспроможність, захист власних економічних інтересів. Ідеалістична версія економічної безпеки підприємства – це відсутність загроз та небезпек. Кожне підприємство виступає потенційною жертвою, тому під поняттям «економічна безпека підприємства» ми розуміємо такий стан внутрішніх систем, який унеможливорює стати жертвою. Економічна безпека підприємства захищає від руйнівних дій такі складники, як стійкість, самокерованість і цілісність.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведене нами дослідження підтверджує актуальність обраної теми. Аналіз науково-практичних підходів до сутності визначення економічної безпеки підприємств засвідчив, що на сьогодні не існує чіткого й повного розуміння досліджуваного поняття та його характеристик, кожен автор намагається ввести своє тлумачення.

Економічна безпека підприємства – це такий стан його діяльності, при якому відбувається найефективніше використання ресурсів та ринкових можливостей, що попереджає внутрішні й зовнішні загрози, здійснює стійкий, повноцінний і довготривалий розвиток. Нами визначено основні цілі та напрями економічної безпеки підприємства. Перспективи подальших наукових досліджень повинні ґрунтуватися на комплексному аналізі вже наведених і нових методів, показників та критеріїв економічної безпеки підприємства, а також розробленні власних методів дослідження. Потрібно провести моніторинг економічної безпеки підприємств для прийняття професійних управлінських рішень.

Джерела та література

1. Кириченко О. А. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи : монографія / О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, В. С. Сідак [та ін.] ; за заг. ред. О. А. Кириченко. – Київ : ІМБ Ун-ту «КРОК», 2010. – 412 с.
2. Мороз О. В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства : монографія / О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А. А. Шиян. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 241 с.
3. Полінкевич О. М. Чинники формування випереджального розвитку підприємств в умовах глобальної світової кризи / О. М. Полінкевич, Л. Г. Ліпич // Економічний часопис–XXI. – 2016. – № 156 (1–2). – С. 59–63.

4. Прохорова, В. В. Управління економічною безпекою підприємств : монографія / В. В. Прохорова, Ю. В. Прохорова, О. О. Кучеренко. – Харків : УкрДАЗТ, 2010. – 282 с.
5. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 21. 04. 02 / Л. Г. Шемаєва. – Київ, 2010. – 39 с.
6. Язлюк Б. О. Теоретичні та прикладні аспекти економічної безпеки України / Б. О. Язлюк, Р. Б. Гевко, Ю. В. Дзядикевич // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4. – С. 301–310.

Reference

1. Kirichenko, A. A., Denisenko, M., Sidak, V. S. (2010). Ekonomichna bezpeka subyektiv hospodarskoyi diyalnosti v umovakh hlobalnoyi finansovoyi kryzy [The economic security of economic activity during the global financial crisis]. Kyiv: KROK [in Ukrainian].
2. Moroz, A. V., Karachyna, N., Shiyani, A. A. (2011). Kontseptsiya ekonomichnoyi bezpeky suchasnoho pidpryyemstva [Concept economic security of the modern enterprise. Vinnitsa: VNTU [in Ukrainian].
3. Polinkevich, O. M., Lypych, L. G. (2016). Chynnyky formuvannya vyperedzhalnoho rozvytku pidpryyemstv v umovakh hlobalnoyi svitovoyi kryzy [Factors of the formation of out-of-date development of enterprises in the conditions of global crisis]. Ekonomichnyy chasopys XXI-Economic Journal-XXI. 156, 59–63 [in Ukrainian].
4. Prokhorov, V. V., Prokhorov, Yu. V., Kucherenko, A. (2010). Upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoju pidpryyemstv [Management of economic security]. Kharkov: UkrDAZT [in Ukrainian].
5. Shemaieva L. H. (2010). Economic security in a strategic interaction with the subjects of the environment [Ekonomichna bezpeka u stratehichnii vzaemodii z subiektamy zovnishnoho seredovyscha]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Yazlyuk B. O., Hevko R. B., Dzyadykevych Yu. V. (2015). Teoretychni ta prykladni aspekty ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy [Teoretychni aspekty ekonjmicznoyi bezpeky Ukrainy]. 4, 301–310 [in Ukrainian].

Виктор Чешук, Оксана Полинкевич. Сущностная характеристика экономической безопасности предприятий и ее определение. В статье рассмотрены сущностная характеристика понятия экономической безопасности предприятия. Она выступает ключевой предпосылкой эффективного функционирования предприятия. Система экономической безопасности предприятия призвана предсказать, спрогнозировать, предотвратить кризисное состояние предприятия, а следовательно, должна быть главным элементом управления предприятия в долгосрочной перспективе. Осуществление обоснованной политики в области экономической безопасности предприятием является чрезвычайно актуальной задачей на современном этапе трансформации украинской экономической системы и выходе на международные экономические рынки.

Цель научного исследования – раскрыть всю суть понятия «экономической безопасности предприятия» и определить основные составляющие экономической безопасности предприятия.

Методология и научные исследования построены на использовании современных, инновационных методов анализа теории экономической безопасности предприятия.

Благодаря оценке уровня экономической безопасности предприятия, можно проанализировать всю его экономическую деятельность, определить его эффективность, выявить и нейтрализовать все имеющиеся внутренние и внешние угрозы, а также предупредить возможные опасности, которые могут возникнуть в будущем.

Главной целью экономической безопасности предприятия следует определить наиболее эффективное функционирование предприятия в целом, а в частности – полноценную работу системы быстрого реагирования операционной системы, экономичное использование имеющихся ресурсов, высокий уровень трудового потенциала, уровень хозяйственной деятельности предприятия, постоянное стимулирование существующего потенциала и перспективность его развития.

За основными компонентами исследования уровня экономической безопасности предприятия можно охарактеризовать его текущее состояние безопасности, эффективность осуществляемой деятельности, способность предприятия развиваться в будущем, то есть взаимодействие существующего состояния со сформированными целями.

При достижении поставленных целей предприятие должно обеспечить себе экономическую безопасность, для этого исследуются возможные угрозы, осуществляются все действия по предупреждению реальных угроз, проводится анализ и оценка угроз, принимаются решения по блокированию и уничтожению возникших угроз, постоянное совершенствование системы экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, уровень экономической безопасности, возможности, внутренние и внешние угрозы, подходы к исследованию экономической безопасности.

Victor Cheshuk, Oksana Polinkevych. Essential Characteristics of Economic Security of Enterprises and its Definition. We considered the essential characteristic of economic security of an enterprise in that article. Economic security is a key prerequisite for the effective operation of the enterprise. The system of economic security of the enterprise is designed to predict, prevent the crisis state of the enterprise, and, therefore, should be the main element of

enterprise management in the long term. Economic security of the enterprise is an extremely urgent task at the present stage of transformation of the Ukrainian economic system and access to international economic markets. The purpose of scientific research is to reveal the whole essence of the concept of «economic security of an enterprise» and to determine the main components of the economic security of an enterprise.

The methodology and scientific research is based on the use of modern, innovative methods of analyzing the theory of economic security of an enterprise.

By assessing the level of economic security of an enterprise, it is possible to analyze the entire economic activity of an enterprise, determine its effectiveness, identify and neutralize all available internal and external threats, and also warn of possible dangers that may arise in the future.

The main goal of the company's economic security should be to determine the most efficient operation of the enterprise as a whole, in particular, the full operation of the rapid response system of the operating system, the economical use of available resources, the high level of labor potential, the level of economic activity of the enterprise, the constant stimulation of the existing potential and its prospects for development.

The main components of the study of the level of economic security of the enterprise can be characterized by its current state of security, the effectiveness of the activities carried out, the ability of the enterprise to develop in the future, that is, the interaction of the existing state with the established goals.

At achievement of the objects in view, the enterprise must secure itself economic security; for this purpose, possible threats are investigated, all actions are taken to prevent real threats, threats are analyzed and assessed, decisions are taken to block and eliminate the threats, and the system of economic security is constantly improved.

Key words: economic security of the enterprise, level of economic security, opportunities, internal and external threats, approaches to economic security research.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2017 р.

УДК 351.84:346.548:658.5

Оксана Полінкевич – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Віктор Лещук – доктор економічних наук, професор, директор Луцької філії Тернопільського національного економічного університету

Процесне управління підприємствами на засадах корпоративної соціальної відповідальності бізнесу

Розглянуто процесне управління та корпоративну соціальну відповідальність бізнесу, механізм процесного управління на засадах корпоративної соціальної відповідальності. Подано структурну модель механізму процесного управління на засадах корпоративної соціальної відповідальності підприємства. Визначено підходи до впровадження розробленого механізму.

Ключові слова: процесне управління, підприємство, бізнес, корпоративна соціальна відповідальність, випереджальний розвиток, механізм.

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах нової економіки розвиток конкуренції та глобалізації, зростання тривалості й зменшення лагу між світовими фінансово-економічними кризами впливає на формування нових концептуальних підходів до вдосконалення системи процесного управління підприємствами. Одним із таких підходів є застосування принципу корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, що забезпечує узгодження внутрішніх та зовнішніх інтересів стейкхолдерів, залучаючи соціальні інвестиції, формуючи партнерства й будуючи соціальний діалог. У розвинутих країнах активно поширюються процеси корпоративної соціальної від-